

3. Білостоцький О. В. Суддівська дискреція як елемент доступу до правосуддя. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. № 60. С. 40-42

4. Крижова О. Г. Дискреційні повноваження суду в контексті дотримання принципу верховенства права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 827. С. 159-162.

Цагик Оганісян

старший науковий співробітник
навчально-наукової лабораторії
дослідження проблем правового
статусу внутрішньо переміщених осіб
та забезпечення гендерної рівності
ННІ права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ЗАХИСТ ЖЕРТВ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Україна, зазнаючи важкі випробування військових конфліктів, стикається не лише з очевидними викликами на полі бою, але й з тіньовими проблемами, які тісно пов'язані із сферою сімейних відносин. Домашнє насильство, яке вже є складною соціальною проблемою, набирає особливий вимір під час воєнного стану, ставлячи під загрозу не лише фізичне, а й психологічне благополуччя громадян.

Правове регулювання захисту жертв домашнього насильства стає надзвичайно важливим в контексті воєнного конфлікту. Ця робота присвячена аналізу існуючого законодавства та проблем, які виникають в умовах військових дій в Україні. Метою є виявлення недоліків у захисті жертв та обґрунтування шляхів вдосконалення правового механізму для забезпечення ефективності захисту вразливих категорій населення. У таких непередбачених обставинах, забезпечення прав та безпеки жертв домашнього насильства стає необхідністю, яка вимагає негайних та цілеспрямованих заходів для зміцнення захисту прав людини та гідності в умовах воєнного стану.

У контексті правового регулювання домашнього насильства в Україні, ряд законів та нормативно-правових актів визначають основні принципи та процедури захисту жертв в будь-який період, включаючи часи воєнного стану. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає правовий статус та гарантії прав жертв домашнього насильства, що є основоположним документом для забезпечення їхнього захисту [1].

Закон передбачає механізми запобігання домашньому насильству, а також визначає відповідальність за його вчинення. Важливою складовою є визначення прав та обов'язків правоохоронних органів та інших інституцій у сфері протидії насильству в сім'ї.

Крім того, Закон України «Про охорону дитинства» встановлює специфічні механізми захисту дітей від будь-якого виду насильства, включаючи домашнє насильство. Враховуючи особливі потреби та вразливість дітей, цей закон визначає основні принципи та заходи для їхнього захисту та підтримки [2].

З урахуванням вищезгаданих законодавчих актів, основною метою є створення системи, що гарантує ефективний захист жертв домашнього насильства та забезпечує їм доступ до справедливості, навіть в умовах воєнного конфлікту. Важливо підкреслити, що закони України повинні бути адаптовані до конкретних умов воєнного стану, щоб забезпечити максимально ефективний захист прав та гідності всіх громадян, зокрема тих, хто опинився у вразливому становищі внаслідок домашнього насильства.

Національна стратегія з протидії насильству в сім'ї, яка регулюється відповідним указом Президента України, є ще одним важливим документом у системі правового захисту жертв домашнього насильства. Ця стратегія визначає комплекс заходів, спрямованих на попередження та припинення насильства в сім'ї, а також надання підтримки його жертвам [3].

Судова система також відіграє ключову роль у реалізації правового захисту. Судові органи відповідають за розгляд справ, пов'язаних із домашнім насильством, та прийняття рішень, спрямованих на забезпечення безпеки та прав жертв [4].

Проте, в умовах воєнного стану, цей законодавчий контекст стає особливо важливим. Воєнний конфлікт може створювати додаткові труднощі у захисті жертв, зокрема через обмежену доступність правоохоронних органів та судових ресурсів. Такі обставини вимагають адаптації та удосконалення законодавства для забезпечення ефективного захисту та підтримки тих, хто переживає насильство в сім'ї під час воєнного стану. Враховуючи вищезазначене, аналіз законодавчого контексту в умовах воєнного стану стає невід'ємною частиною стратегії захисту прав жертв домашнього насильства в Україні, вимагаючи ретельного розгляду та необхідних змін для ефективного функціонування системи правового захисту.

В умовах воєнного конфлікту, проблеми та виклики, пов'язані з домашнім насильством, набувають особливого характеру, що ставить під сумнів ефективність існуючого правового захисту. По-перше, військовий конфлікт може призводити до ескалації сімейних конфліктів, погіршення психологічного стану осіб та збільшення ризику насильства в родині. Обмежений доступ до освіти та інформації у воєнних зонах ускладнює процес профілактики та своєчасного виявлення випадків насильства.

Друга складова проблеми полягає у фінансових труднощах та обмеженому доступі до ресурсів для жертв домашнього насильства в умовах воєнного стану. Відсутність економічної стабільності в ситуації воєнного конфлікту ускладнює можливість жертвам надати собі та своїм дітям необхідний життєвий рівень та захист. Додатковою проблемою є віддаленість та обмежений доступ до правових інституцій, який стає перешкодою для звернення жертв домашнього насильства за допомогою та правової підтримки. Специфічні умови воєнного стану можуть породжувати безпекові загрози для жертв та обмежувати можливість використання законодавчих механізмів для їхнього захисту.

Необхідність гнучкості та адаптації системи захисту прав в умовах воєнного конфлікту стає важливішою ніж будь-коли, оскільки це визначає успіх заходів з протидії домашньому насильству та забезпечення безпеки й захисту тих, хто опинився вразливим в цих надзвичайних обставинах.

Забезпечення ефективного захисту жертв домашнього насильства в умовах воєнного конфлікту вимагає комплексних та добре обґрунтованих заходів, спрямованих на вдосконалення існуючого правового механізму. Першочерговим завданням є адаптація існуючого законодавства до умов воєнного стану, що враховує специфіку та особливості цих обставин. Це може включати розробку та впровадження додаткових заходів безпеки для жертв, зокрема шляхом посилення присутності правоохоронних органів у зонах конфлікту та забезпечення доступу до правової допомоги.

Для забезпечення економічної стабільності жертвам домашнього насильства у воєнних умовах, необхідно розглядати можливості фінансової підтримки та соціальної реабілітації. Розвиток програм із залучення до праці та надання професійної підготовки може сприяти інтеграції жертв у суспільство та покращенню їхнього фінансового становища.

У сфері освіти та інформаційної підтримки, необхідно розробити та впровадити програми профілактики домашнього насильства, спрямовані на усвідомлення небезпек та надання жертвам інформації про їхні права та можливості захисту. Широка громадська ініціатива та партнерство з неправліннями організаціями можуть виявитися ефективними механізмами для підтримки жертв та реалізації профілактичних заходів.

З метою поліпшення доступу до правосуддя та підтримки для жертв домашнього насильства, слід вдосконалити механізми реагування правоохоронних органів, забезпечити конфіденційність у разі подачі скарг та надати додаткові ресурси для судової системи у воєнних регіонах.

Шляхи вдосконалення системи правового захисту та підтримки жертв домашнього насильства в умовах воєнного стану вимагають консолідованого підходу та співпраці всіх рівнів влади, громадських організацій та міжнародних партнерів. Тільки через спільні зусилля можна досягти суттєвих покращень у цій складній сфері.

У контексті воєнного конфлікту в Україні, проблема домашнього насильства набуває нових вимірів та стає складнішою у рішенні через особливості воєнного стану. Здійснення ефективного захисту прав жертв домашнього насильства у цих умовах потребує системних та комплексних заходів.

Одним із ключових висновків є необхідність адаптації існуючого законодавства до конкретних умов воєнного конфлікту. Це включає в себе створення додаткових заходів безпеки для жертв, зміцнення присутності правоохоронних органів у зонах конфлікту та забезпечення швидкого доступу до правової допомоги.

Фінансова підтримка та соціальна реабілітація стають важливими чинниками для забезпечення економічної стабільності жертв домашнього насильства в умовах війни. Розвиток програм з професійної підготовки та залучення до праці може допомогти інтегрувати жертв у суспільство та забезпечити їхнє фінансове благополуччя.

Проактивні програми освіти та інформаційної підтримки є ключовими у профілактиці домашнього насильства. Спрямовані на усвідомлення небезпек та надання жертвам інформації про їхні права та можливості захисту, такі програми можуть допомогти зменшити випадки насильства в родині.

Забезпечення ефективного доступу до правосуддя та підтримки для жертв в умовах воєнного стану вимагає ретельної розробки та удосконалення механізмів реагування правоохоронних органів, зокрема забезпечення конфіденційності та надання додаткових ресурсів для судової системи у воєнних регіонах.

Загальною тенденцією є необхідність гнучкого та адаптивного підходу до вирішення проблем домашнього насильства в умовах воєнного конфлікту. Спільні зусилля всіх рівнів влади, громадських організацій та міжнародних партнерів стануть запорукою успіху у покращенні системи правового захисту та підтримки жертв домашнього насильства в цих важливих умовах.

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII : станом на 3 серп. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>(дата звернення: 24.11.2023).

2. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III : станом на 5 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>(дата звернення: 24.11.2023).

3. Про невідкладні заходи із запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі, захисту прав осіб, які постраждали від такого насильства : Указ Президента України від 21.09.2020 р. № 398/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/2020#Text>(дата звернення: 24.11.2023).

4. Яра, О. С., and Н. А. Стасюк. "Проблемні питання здійснення кримінального провадження щодо домашнього насильства." Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право 63 (2021): 279-283.